

TYÖNEUVOSTO
Mikonkatu 4, PL 34
00023 Valtioneuvosto
puh. 09-645 593

LAUSUNTO

1.3.2007

Nro 1421-07

18/2006

Lausunnonpyytäjä: Hämeen työsuojelupiirin työsuojelutoimisto
Asia: Sunnuntaityön teettäminen
Työnantaja: Y:n kaupunki
Vireille: 26.9.2006

Lausuntopyyntö

Hämeen työsuojelupiirin työsuojelutoimisto on pyytänyt työneuvostolta lausuntoa siitä, onko X:n kaupunginorkesterin muusikon työtä pidettävä sellaisena, että sitä laatunsa vuoksi tehdään säännöllisesti sunnuntaisin ja/tai kirkollisina juhlapäivinä.

Suomen Muusikkojen Liitto ry on kertonut työsuojelupiirin työsuojelutoimistolle, että X:n kaupunginorkesterissa on oltu erimielisiä sunnuntaityön teettämisestä. Kiistaa on siitä, onko kaupunginorkesterissa teetettävä kuukausipalkkaisten muusikkojen työ luonteeltaan sellaista, että sitä laatunsa puolesta tehdään säännöllisesti sunnuntaisin tai kirkollisina juhlapäivinä. Työnantaja on katsonut olevansa oikeutettu direktiovallan perusteella määräämään sunnuntaityöhön, vaikka suostumus sunnuntaityöhön on annettu vain 20:ssä työ sopimuksessa 77:stä. Suomen Muusikkojen Liitto ry ei ole sopinut sunnuntaityöstä muuta kuin, että työ voidaan korvata rahana tai vapaana KVTES:n III luvun 19 §:n 1 momentin mukaan. Suostumus sunnuntaityöhön on saatava työntekijöiltä itseltään, ja nyt valtaosassa työ sopimuksia ei suostumusta ole annettu. Liitto viittaa työneuvoston lausuntoon TN 97-48 ja katsoo muun ohessa sen perusteella, ettei orkesterityö ole laadultaan sellaista, että sitä tehtäisiin säännöllisesti viikon kaikkina päivinä. Kunnallinen työmarkkinalaitos on tästä huolimatta antanut ohjeen, jonka mukaan muusikot voidaan aina määrätä sunnuntaityöhön.

Kunnallisia muusikoita koskevan työehtosopimuksen mukaan orkesterin jäsenelle annetaan viikkovapaapäivä ja mahdollisuuksien mukaan viikon toinen vapaapäivä, joka pyritään järjestämään yleensä lauantaiksi viikkovapaapäivän yhteyteen. Sunnuntait ovat säännönmukaisesti orkesterimuusikon vapaapäiviä eräitä yleisiä juhlapäiviä lukuun ottamatta.

Muissakin kaupunginorkestereissa menetellään suunnilleen samalla tavoin kuin Y:ssä. Asia on siis merkittävä.

Työnantajan kanta

Y:n kaupunki toteaa, että musiikkia kuunnellaan ja konserteissa käydään vapaa-aikana. Koska työssä käyvällä enemmistöllä on sunnuntaisin ja pyhäpäivisin vapaata, on myös konsertteja voitava järjestää silloin, kun asiakkailla on mahdollisuus käyttää tällaista vapaa-ajan palvelua. Konsertteja on näin ollen aina järjestetty sunnuntaisin ja pyhisin ja tällöin järjestetyt konsertit kuuluvat ehdot-

tomasti muusikon työn luonteeseen. Näinä päivinä on perinteisesti järjestetty pääsiäis-, vappu- ja pyhäinpäiväkonsertteja sekä ooppera- ja balettisäestyksiä, joita ei tuotannollisista syistä voida järjestää muina aikoina. Pääsiäis- ja vappukonserteilla on vuosikymmenien mittainen traditio. Niiden määrä pyritään pitämään mahdollisimman vähäisenä, muuta niitä järjestetään säännöllisesti vuosittain.

Y:n kaupunki viittaa hallituksen esitykseen 34/1996 työaikalaiksi, jossa todetaan, että työtä ei tarvitse tehdä kaikkina viikonpäivinä, jotta työtä voitaisiin teettää sunnuntaisin. Työtä ei tarvitse tehdä myöskään joka sunnuntai, jotta sitä voitaisiin katsoa tehtävän säännöllisesti, kunhan työn teettäminen sunnuntaisin on tavanmukaista kyseisessä työssä (Rautiainen – Äimälä, Työaikalaki 1996, s. 189). Y:n kaupunki toteaa, että sunnuntaityön teettäminen ei edellytä sitä, että sunnuntaityötä tehtäisiin usein. Kunnallisessa työehtosopimuksessa ei ole todettu sunnuntain olevan säännönmukainen vapaapäivä, eikä Suomen Muusikkojen Liiton esille ottama työehtosopimusmääräys tue liiton käsitystä asiasta. Sitä ei tue myöskään työneuvoston lausunto TN 97-48, sillä se on kumotun työaikalain ajalta, jolloin sunnuntaityötä oli mahdollista teettää ainoastaan silloin, kun työtä tuli tehdä viikon kaikkina päivinä.

Muu selvitys

A:n tiedottajalta saadun selvityksen mukaan X:n kaupunginorkesterissa oli vuonna 2006 konsertteja seuraavina päivinä:

13.1.
20.1.
27.1.
3.2.
10.2.
18.2.
8.3.
17.3.
29.3.
7. 4.
14.4.
21.4.
28.4.
1.5.
12.5.
19.5.
26.5.
10.6.
12.8.
18.8.
21.8.
23.8.
1. 9.
8.9.
15.9.
6.10.
20.10.

27.10.
3.11.
10.11.
1.12.
8.12.
14.12.
15.12.

Oopperaesityksiä oli 1.3., 5.3., 7.3, 9.3. ja 11.3. Balettiesityksiä oli 17.11, 18.11 ja 19.11.

Tapahtumista kaksi oli sunnuntaina (5.3 ja 19.11.), yksi pitkäperjantaina (14.4.) ja yksi vappuna (1.5.)

Suomen Muusikkojen Liitto ry on toimittanut Hämeen työsuojelupiirin työsuojelutoimistolle selvityksen X:n kaupunginorkesterin sunnuntaina ja arkipyhinä tehdyistä työpäivistä vuosina 2003-2005. Selvityksen mukaan näitä työpäiviä oli 4 vuonna 2003, 6 vuonna 2004 ja 4 vuonna 2005. Liitto toteaa, että kaupunginorkesterien työviikko on yleisesti järjestetty viisipäiväiseksi maanantaista perjantaihin. Lauantai-iltaisain järjestetään jonkin verran konsertteja. Sunnuntaisin ja arkipyhinä orkesterityötä tehdään vain erittäin poikkeuksellisesti. Näitä esiintymisiä ovat tyypillisesti vappukonsertit, itsenäisyyspäivän ja pitkäperjantain konsertit. Lisäksi orkesterien koti- ja ulkomaankiertueilla esityksiä saattaa olla sattumanvaraisesti sunnuntaisin.

Perustelut

Asiassa on pyydetty lausuntoa siitä, onko kaupunginorkesterin muusikoiden työ laadultaan sellaista, että sitä voidaan teettää työaikalain (605/1996) 33 §:n mukaan sunnuntaisin ja kirkollisina juhlapäivinä ilman työntekijän suostumusta. Saadun selvityksen mukaan kysymys on työn tekemisestä sunnuntaisin, pitkäperjantaina ja vapunpäivänä.

Sunnuntaityöllä tarkoitetaan työaikalain 33 §:ssä työtä, jota tehdään sunnuntaisin tai kirkollisina juhlapäivinä. Kirkkolain (1054/1993) 4 luvun 3 §:n mukaan kirkollisia juhlapäiviä ovat joulupäivä, toinen joulupäivä, uudenvuodenpäivä, loppiainen, pitkäperjantai, pääsiäispäivä, toinen pääsiäispäivä, helatorstai, helluntai, juhannuspäivä ja pyhäinpäivä. Näistä pääsiäispäivä ja helluntai ovat aina sunnuntaisin, mutta muut päivät voivat osua arkipäiville.

Lausuntoasiassa on kysymys muun muassa vappukonserteista. Vapunpäivä ei ole kirkollinen juhlapäivä. Vapunpäivän järjestämisestä työntekijän vapaapäiväksi eräissä tapauksissa annetun lain (272/1944) 1 §:n mukaan työntekijälle, jonka työ on senlaatuista, että hän on sunnuntaisin vapaana työstä, on annettava arkipäiväksikin sattuva vapunpäivä vapaapäiväksi. Laissa on siis vapunpäivä ja sunnuntait rinnastettu työntekovelvollisuuden kannalta toisiinsa (ks. myös laki itsenäisyyspäivän viettämisestä yleisenä juhla- ja vapaapäivänä, 388/1937, 2 §:n 2 mom.). Oikeuskirjallisuudessa on

katsottu, että työaikalakien sunnuntaityösäännöksissä kirkollisilla juhlapäivillä on tarkoitettu itse asiassa kaikkia ns. arkipyhiä eli arkipäivälle sijoittuvia juhlapäiviä (Sarkko, Työaikalaki, 1982, s. 178, Tiitinen ym. Työaikalaki, 1996, s. 211, Rusanen ym. Työaika, 1999, s. 171 ja Rautiainen – Äimälä, Työaikalaki, 2002, s. 177). Näistä syistä työneuvosto katsoo, että työaikalain 33 §:ää on sovellettava arkipäiväksi sattuvaan vapunpäivään samalla tavoin kuin sunnuntaihin ja kirkollisiin juhlapäiviin.

Työaikalain 33 §:n mukaan sunnuntaina tai kirkollisena juhlapäivänä saa teettää työtä vain, jos sitä laatunsa vuoksi tehdään säännöllisesti mainittuina päivinä tai jos siitä on työsopimuksella sovittu taikka jos työntekijä antaa siihen erikseen suostumuksensa. Hallituksen esityksessä työaikalain si todetaan, että sunnuntaityön teettäminen on sallittua sekä työn luonteesta johtuvista syistä että työntekijän suostumuksella. ”Yhteiskunnassa on paljon sellaisia töitä, joita pitää tehdä myös sunnuntaisin. Tämän vuoksi ei ole mahdollista rajoittaa sunnuntaityön teettämistä ylityön lailla pelkääntään työntekijän suostumuksesta riippuvaksi. Niinpä työnantaja voisi teettää sunnuntaina tai kirkollisena juhlapäivänä työtä, jos sitä laatunsa vuoksi tehdään säännöllisesti mainittuina päivinä. Poikkeuksellinen tarve teettää sunnuntaityötä ei siten riittäisi perusteeksi määrätä työntekijä sunnuntaityöhön. Toisaalta voimassa olevasta työaikalain si poiketen työltä ei edellytettäisi, että sitä tehdään viikon kaikkina päivinä” (HE 34/1996, s. 64). Työneuvosto on katsonut lausunnossaan TN 97-48, että seitsemänpäiväisenä ilmestyvän sanomalehden painattamiseen liittyvä työ oli laadultaan sellaista, että sitä tehtiin viikon kaikkina päivinä. Muita sunnuntaityön edellytyksiin liittyviä lausuntoja ei ole, eikä asiaa ole siten työneuvostossa jouduttu tarkastelemaan vuoden 1996 työaikalain kanalta.

Työaikalain 33 §:n mukaan sunnuntaityötä voidaan tehdä siis joko työntekijän suostumuksella tai mikäli työtä tehdään laatunsa vuoksi säännöllisesti sunnuntaisin ja kirkollisina juhlapäivinä. Työntekijän antaessa suostumuksensa ei työlle aseteta mitään edellytyksiä. Työnantaja voi teettää sunnuntaityötä ilman työntekijän suostumusta, mikäli työtä tehdään sen *laadun* vuoksi *säännöllisesti* sunnuntaisin tai kirkollisina juhlapäivinä. Työaikalain si tai sen esitöissä ei kuvata tarkemmin, mitä työn laadulla tarkoitetaan. Oikeuskirjallisuudessakaan ei käsitellä työn laatu -edellytystä muuten kuin tuomalla esiin, että työn on laadultaan ja luonteeltaan oltava sellaista, että sitä tehdään säännöllisesti sunnuntaisin tai kirkollisina juhlapäivinä. Samalla tavoin asia esitetään työaikalain si koskevassa hallituksen esityksessä (HE 34/1996, s. 64) ja kumottua työaikalain si koskeneessa työneuvoston lausunnossa TN 97-48.

Sunnuntaityön laatua ja säännöllisyyttä koskevia edellytyksiä ei työneuvoston mielestä voida tulkita erikseen, vaan niitä on arvioitava yhdessä ja myös toisiinsa vaikuttavina kriteereinä. Työn laadulla voidaan tässä yhteydessä ymmärtää viitattavan siihen, että työtä on tarpeen tai tavanmukaista teettää pyhäpäivinä esimerkiksi tuotannon tai yhteiskunnallisesti tärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi taikka yleisesti pyhäpäivisin tarjottavien palveluiden järjestämiseksi. Esimerkkeinä viimeksi mainitusta on kirjallisuudessa mainittu kioskit, jotka ovat avoinna vain viikonloppuisin, sekä työ ravi-radoilla ja urheilustadioneilla (Tiitinen ym., Työaikalaki, s. 213). Työn tekemisen sunnuntaisin on oltava tavanmukaista kyseisessä työssä, jotta työnantaja voisi määrätä työntekijän siihen (Rautiainen – Äimälä, Työaikalaki, s. 177). Asianomaisen alan vakiintunut käytäntö voi työneuvoston mielestä jo sinänsä olla osoitus siitä, että työ myös laadultaan on sunnuntaina tehtävää. Tällöin työntekijä voi palvelussuhteeseen tullessaan perustellusti ymmärtää, että sunnuntai- tai pyhätyötä tullaan teettämään ilman erillistä sopimusta tai suostumustakin (ks. myös Sarkko, Työaikalaki s. 183). Sunnuntaityön säännöllisyyttä arvioitaessa voidaan tämän ohella joissakin tapauksissa antaa merkitystä sille, mikä on käytäntönä asianomaisessa yrityksessä tai laitoksessa.

X:n kaupunginorkesterin vuoden 2006 konserttiohjelman mukaan konsertteja ja muita orkesterin työtilaisuuksia oli vuoden aikana vain kaksi kertaa sunnuntaisin. Kolmena edellisenä vuotena sunnuntaisin tai arkipyhinä on Suomen Muusikkojen Liiton esittämän selvityksen mukaan ollut neljästä kuuteen konserttia. Samaa selvitykseen sisältyvän, kuusi muuta kaupunginorkesteria kattavan otoksen mukaan konsertteja on näissä orkestereissa ollut kahdesta kuuteen sunnuntaisin tai arkipyhinä. Kaupunginorkesterien työviikko on esitettyjen tietojen mukaan käytännössä järjestetty viisi-päiväiseksi siten, että työpäiviä ovat viikonpäivät maanantaista perjantaihin. Esitetystä selvityksestä voidaan työneuvoston mielestä päätellä, että suhteutettuna kunkin orkesterin säännölliseen työaikaan työskentely pyhäpäivinä on kokonaisuutena ottaen jokseenkin harvinaista. Sunnuntaisin orkestereissa teetettävä työ ei siten ole työaikalain 33 §:ssä tarkoitettulla tavalla säännöllistä, eikä sitä näin ollen voida teettää ilman työntekijän suostumusta.

Lausuntopyyntöissä on kysymys erikseen myös pitkäperjantaina ja vapunpäivänä teetettävästä työstä. Työaikalain 33 §:ssä säädetään työstä, jota teetetään ”sunnuntaina tai kirkollisena juhlapäivänä”. Lain sanamuodon mukaan on mahdollista tarkastella erikseen yhtäältä sunnuntaina, toisaalta muuna pyhäpäivänä teetettävän työn edellytyksiä. Käytännössä työt ilmeisesti vain harvoin voivat olla sellaisia, että niitä tehtäisiin vain jompaankumpaan pyhäpäivien ryhmään kuuluvina päivinä. Joissakin tapauksissa työ voi kuitenkin laadultaan olla esimerkiksi sellaista, että sitä tehdään säännöllisesti

nimenomaan tiettyinä arkipyhinä. Tällöin työtä voitaisiin työneuvoston mielestä teettää työaikalain 33 §:n edellytysten täytyessä myös ilman työntekijän suostumusta.

Lausuntopyynnössä tarkoitettussa asiassa työnantaja on todennut, että pääsiäis- ja vappukonserteilla on vuosikymmeniä pitkä ja vakiintunut perinne. Suomen Muusikkojen Liiton selvityksessä kerrotaan, että tietyt yleiset juhlapäivät kuten itsenäisyyspäivät, pitkäperjantait ja vapunpäivät ovat useissa orkestereissa yleensä työpäiviä. Esitetyn perusteella voidaan työneuvoston mielestä katsoa, että pitkäperjantaina ja vapunpäivänä tehtävä työ on orkestereissa tavanmukaista ja säännöllistä. X:n kaupunginorkesteri voi siten määrätä orkesterin muusikon tähän työhön työaikalain 33 §:n 1 momentin nojalla.

Sovelletut lainkohdat

Työaikalain (605/1996) 33 §.

Lausunto on yksimielinen ja se perustuu puheenjohtaja Saloheimon, jäsenten Äimälä, Virtanen, Vartiainen-Hynönen ja Aaltonen sekä varajäsenten Hartikka, Posio ja Sipiläinen mielipiteeseen.